

Opinnäytetyö (AMK)

Sairaanhoidajakoulutus

2021

Ida Kurtti, Liisa Mäenpää

NIKOTIINITUOTTEISIIN
LIITTYVÄ OHJAUS
AMMATILLISESSA
OPPILAITOKSESSA OSANA
TERVEYDENHOITAJAN
TYÖNKUVAA

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Sairaanhoidajakoulutus

2021 | 35 sivua, 6 liitesivua

Ida Kurtti, Liisa Mäenpää

Nikotiinituotteisiin liittyvä ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa osana terveydenhoitajan työnkuvaa

Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla on tutkitusti runsaampaa päihteiden käyttöä ja siihen kytkeytyviä ongelmia verrattuna lukiolaisiin. Päihteiden käyttö on huomattava uhka nuoren terveydelle. Varhainen puuttuminen ja keskustelu terveydenhuollon ammattilaisen kanssa voi auttaa nuorta tiedostamaan ongelman ja aloittamaan muutoksen.

Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa terveydenhoitajan työnkuvaa ammatillisessa oppilaitoksessa sekä syventyä terveydenhoitajan antamaan nikotiinituotteiden käyttöön liittyvään neuvontaan. Tavoitteena on välittää tietoa ammatillisen oppilaitoksen terveydenhoitajan työnkuvasta sekä nikotiiniohjaukseen liittyvästä neuvonnasta terveydenhoitoalan ammattilaisille. Opinnäytetyö on osa Turun AMK:n hallinnoimaa ja Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamaa ANKKURI – hanketta. ANKKURI – hankkeen taustalla on ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden runsaampi päihteiden käyttö ja heikommaksi koettu terveydentila.

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tiedonhaku suoritettiin sähköisistä tietokannoista sekä manuaalisella haulilla ja katsaukseen valikoitui kahdeksan tutkimusta. Aineisto analysoitiin käyttäen sisällön analyysia.

Tuloksista selvisi, että savuttomuustyön toteutus ammatillisissa oppilaitoksissa on haasteellista ja monissa oppilaitoksissa resurssit eivät ole riittäviä. Monet opiskelijat eivät pidä terveydenhoitajan tukea uskottavana ja kokevat terveydenhoitajan etäisenä. Terveydenhoitajat kokevat resurssien rajallisuuden vaikeuttavan nikotiinituotteiden neuvontaa ja toivoivat enemmän aikaa ennaltaehkäisevään työhön.

Asiasanat:

terveydenhoitaja, ammatillinen oppilaitos, nikotiinituotteet, savuttomuus

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Degree programme in nursing

2021 | 35 pages, 6 pages in appendices

Ida Kurtti, Liisa Mäenpää

Guidance of nicotine products in vocational school as part of a public health nurse's job description

Studies show that vocational school students have more usage of intoxicants and problems related to it compared to high school students. Early intervention and discussion with a health care professional can help the adolescent become aware of the problem and begin the change.

The purpose of this thesis is to survey the job description of a public health nurse in a vocational school and to delve into the advice given by a public health nurse related to the use of nicotine products. The aim is to provide information of the job description of a public health nurse in a vocational school and on counseling related to nicotine guidance to health care professionals. The thesis is part of the ANKKURI project managed by Turku University of Applied Sciences and funded by STM. The ANKKURI - project is based on the increased use of intoxicants and the poorer health status of students in vocational schools.

The thesis was conducted as an integrative literature review. Information retrieval was made using electronic databases as well as searching manually and eight studies were selected for review. The data was analyzed by using the method of content analysis.

The results showed that the implementation of smoking cessation work in vocational schools is challenging and in many institutions the resources are insufficient. Many students do not find the public health nurses support credible and perceive the nurse as distant. Public health nurses felt that limited resources made it difficult to counsel the use of nicotine products and they hoped more time for preventive work.

Keywords:

public health nurse, vocational school, nicotine products, non-smoking

Sisältö

1 JOHDANTO	5
2 TERVEYDENHOITAJAN TYÖNKUVA AMMATILLISESSA OPPILAITOKSESSA	7
2.1 Ammatillinen koulutus ja opiskeluterveydenhuolto	7
2.2 Terveydenhoitaja	8
2.3 Terveydenhoitajan työnkuva	9
2.4 Terveystarkastus toisen asteen koulutuksessa	10
2.5 Opiskeluterveydenhuollon erityiset haasteet	11
3 NIKOTIINITUOTTEET	13
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA OHJAAVAT KYSYMYKSET	16
5 TOTEUTUS	17
5.1 Aineiston keruu	18
5.2 Aineiston analyysi	19
5 TULOKSET	20
5.1 Nikotiinituotteisiin liittyvä ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa	20
5.2 Nikotiinituotteiden käyttö ammatillisessa oppilaitoksessa	22
6 POHDINTA	26
6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	26
6.2 Eettisyys ja luotettavuus	28
6.3 Lopuksi	29
7 LÄHTEET	31

Liitteet

Liite 1. Kirjallisuushakuja.

JOHDANTO

Terveydenhoitaja on kansanterveystyön ja ennaltaehkäisevän työn asiantuntija. Terveydenhoitajan työssä korostuu terveyden edistäminen, vastuullisuus ja vuorovaikutustaidot. (Terveydenhoitajaliitto n. d.) Terveydenhoitajia koulutetaan ammattikorkeakoulussa hoitotyön koulutusohjelmassa. Koulutus on laajuudeltaan 240 opintopistettä ja kestää neljä vuotta. (Turun ammattikorkeakoulu 2021.) Terveydenhoitajana voi toimia vain terveydenhoitajaksi laillistettu ammattihenkilö, joka on oikeutettu käyttämään asianomaista ammattinimikettä (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä, 1994/559).

Päihteiden käyttö on huomattava uhka nuoren terveydelle. Varhainen puuttuminen ja keskustelu terveydenhuollon ammattilaisen kanssa voi auttaa nuorta tiedostamaan ongelman ja aloittamaan muutoksen. (Pietilä 2012, 151.) Terveydenhuollon henkilöiden kuuluu työssään ottaa nikotiinituotteiden käyttö puheeksi nuorten kanssa. Tupakka- ja nikotiinituotteiden kokeilua sekä niiden käytön aloittamista tulee ehkäistä kaikin tavoin, sillä nikotiiniriippuvuus on vakava sairaus ja sen hoito on haastavaa. Suomessa nuorten ensimmäiset tupakkakokeilut sijoittuvat 14-16 ikävuoteen. Tupakoinnin aloittamisen ehkäisy tulee kohdentaa erityisesti kyseessä olevaan ikäryhmään ja sitä nuorempiin. (Tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisy ja hoito: Käypä hoito -suositus, 2018.)

Opinnäytetyö on osa Turun AMK:n hallinnoimaa ja STM:n rahoittamaa ANKKURI – hanketta. ANKKURI – hankkeen taustalla on ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden runsaampi päihteiden käyttö sekä siihen kytkeytyvät ongelmat. Hankkeen avulla pyritään tukemaan ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden päihteiden ja nikotiinituotteiden käytön ennaltaehkäisyä ja lopettamista. (ANKKURI 2020).

Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa terveydenhoitajan työnkuvaa ammatillisessa oppilaitoksessa sekä syventyä terveydenhoitajan antamaan nikotiinituotteiden käyttöön liittyvään neuvontaan. Ammatillisen oppilaitoksen Turun AMK:n opinnäytetyö | Ida Kurtti & Liisa Mäenpää

opiskelijoilla on tutkitusti enemmän nikotiinituotteiden ja muiden päihteiden käyttöä sekä niihin kytkeytyviä mielenterveydellisiä ongelmia kuin muilla toisen asteen opiskelijoilla (ANKKURI 2020). Tutkimuksessa selvitettiin millaisia ohjauskeinoja terveydenhoitaja voi työssään käyttää opiskelijoiden nikotiinituotteiden käytön ennaltaehkäisyssä. Tavoitteena oli opinnäytetyön avulla välittää tietoa ammatti-instituutin terveydenhoitajan työnkuvasta ja päihdeneuvonnasta terveydenhoitoalan ammattilaisille.

1 TERVEYDENHOITAJAN TYÖNKUVA AMMATILISESSA OPPILAITOKSESSA

1.1 Ammatillinen koulutus ja opiskeluterveydenhuolto

Ammatillisissa oppilaitoksissa järjestetään ammatillista koulutusta. Oppilaitoksissa opiskelevat perusopetuksen suorittaneet nuoret ja ammatillisesti suuntautuvat aikuiset. Ammatillisia tutkintoja on ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Erilaisia tutkintoja on tällä hetkellä 160. (Opetus- ja kulttuuriministeriö n.d.) Ammatillisen koulutuksen voi suorittaa oppilaitosmuotoisena, koulutussopimuksena, oppisopimuksena sekä näiden yhdistelmänä. (Tilastokeskus 2019).

Terveystenhuoltolaissa määritellään opiskeluterveydenhuollosta ja mitä tekijöitä siihen tulee sisältyä. Lain mukaan opiskeluterveydenhuoltoon tulee sisältyä muun muassa opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen, opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tarvittaessa opiskelijan jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen. (Terveystenhuoltolaki 2010/1326 17 §).

Opiskeluterveydenhuolto on tarkoitettu lukioiden, ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopiston opiskelijoille. Ammatillisessa oppilaitoksessa ja lukiossa opiskelevat yleensä 16–18-vuotiaat ja ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa sitä vanhemmat opiskelijat. Opiskeluterveydenhuollon tarkoitus on tehdä turvallinen ja terveellinen ympäristö oppimiselle, sekä parantaa ja ylläpitää hyvinvointia opiskelijoiden keskuudessa. Lisäksi tärkeänä tehtävänä on tunnistaa varhaisen tuen tarve sekä ohjaus jatkotutkimuksiin. (THL 2021a.)

Opiskelijaterveydenhuoltoon kuuluu terveyden ja sairaanhoitopalvelujen järjestäminen, mukaan lukien seksuaaliterveyden edistäminen, mielenterveys- ja päihdetyö sekä suun terveydenhoito. Toisen asteen nuoret opiskelijat ovat iässä, jolloin he ovat psyykkisesti melko haavoittuvaisia, mutta fyysisesti ovat ikänsä puolesta melko terveitä. Terveystarkastuksissa tutkimuksilla ja keskustelulla voidaan tunnistaa, hoitaa ja seurata nuorten sairauksia. Monet opiskelijat eivät itse osaa tunnistaa mahdollista sairauttaan, eivätkä osaa hakeutua opiskeluterveydenhuollon vastaanotolle. Monia opiskelijoiden kansansairauksia, toisen tyypin diabetesta ja sydän- ja verisuonitauteja voidaan tunnistaa ja ehkäistä opiskeluterveydenhuollossa. Sairaus, joka on jo lapsena todettu esimerkiksi tyypin 1 diabetes ja epilepsia ovat yleensä jo hoidossa toisen asteen opiskelijoilla. Opiskeluterveydenhuolto hoitaa sairauden seurantaa ja tukee opiskelijaa pitkäaikaissairauden kanssa. Opiskeluterveydenhuollon tulee huomioida eri kulttuurit, uskonnot ja muiden maiden tyypilliset sairaudet erityisesti hoidettaessa maahanmuuttaja- ja vaihto-opiskelijoita. Heille tulee tarjota samat palvelut. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014.)

1.2 Terveystenhoitaja

Terveystenhoitajan koulutus kestää suunnitellusti neljä vuotta ja on laajuudeltaan 240 opintopistettä. Terveystenhoitajakoulutuksen aikana aluksi suoritetaan yleissairaanhoidon opinnot ja loppuvaiheessa terveydenhoitotyön ammattiopinnot. Opintoihin sisältyy teoreettista sekä prekliinistä opetusta ja yli kolmannes osa opinnoista suoritetaan työharjoitteluna esimerkiksi sairaaloissa tai terveyskeskuksissa. (Turun ammattikorkeakoulu 2021.)

Oleellista terveydenhoitajan työssä on väestön aktivoiminen ylläpitämään omaa terveyttään. Terveystenhoitajan tulee keskittyä asiakkaiden voimavaroihin ja tukea niitä. Terveystenhoitajan asiantuntijuus koostuu vastuullisuudesta, kyvystä itsenäiseen päätöksentekoon sekä reflektiivisestä ajattelutavasta. Turun AMK:n opinnäytetyö | Ida Kurtti & Liisa Mäenpää

Terveydenhoitajan työ edellyttää näyttöön perustuvaa osaamista, mikä tarkoittaa, että toiminta perustuu parhaaseen mahdolliseen saatavilla olevaan tietoon. (Haarala ym. 2012, 15-16.) Terveydenhoitajana voi toimia vain terveydenhoitajaksi laillistettu, asianomaista ammattinimikettä käyttävä ammattihenkilö (laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä, 28.6.1994/559). Valvira rekisteröi terveydenhoitajan laillistuksen Terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin, mistä laillistetun ammattihenkilön oikeudet ovat tarkistettavissa (Terveydenhoitajaliitto n. d.).

Terveydenhoitaja toimii koulussa terveyden edistämisen asiantuntijana. Terveydenhoitaja vastaa hoitotyön laadusta kouluterveydenhuollossa ja työskentelee lääkärin työparina. Terveydenhoitajan tehtävät liittyvät kouluyhteisöön, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä yksittäiseen oppilaaseen ja perheeseen. Terveydenhoitajan työnkuvaan koulussa kuuluu esimerkiksi opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen, sairauksien ennaltaehkäisy ja omahoidon opastaminen, seulontatutkimuksista ja rokotuksista huolehtiminen sekä avoin vastaanottotoiminta. Terveydenhoitajan tulee osata ohjata oppilas lääkärille tai muille asiantuntijoille tarpeen vaatiessa. Terveydenhoitaja tekee yhteisöllistä työtä opiskeluhuoltoryhmässä ja osallistuu opiskeluhuollon suunnitteluun, toteuttamiseen, arviointiin ja kehittämiseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021b.)

1.3 Terveydenhoitajan työnkuva

Terveydenhoitajan työnkuva ammatillisessa oppilaitoksessa koostuu yksilötason opiskeluterveydenhuollosta, ehkäisevästä työstä ja vastaanottotoiminnasta. Yksilötason terveydenhuoltoon kuuluu esimerkiksi ensimmäisen vuoden opiskelijoiden terveystarkastukset. Muita terveystarkastuksia ovat esimerkiksi ammatinvalintaan liittyvät tarkastukset, tartuntatautilain edellyttämät sekä seurantatarkastukset syrjäytymisvaarassa oleville opiskelijoille. (Haarala ym. 2015, 311.)

Terveydenhoitajat järjestävät toisen asteen opiskelijoille myös erilaisia ryhmiä ja kursseja. Tällaisia voi olla esimerkiksi tupakasta vieroittamisen ryhmät tai stressin- tai painonhallintaan liittyvät ryhmät. Terveydenhoitajien vastaanottoimintaan kuuluu muun muassa ensiapua, sairaanhoitoa, terveysneuvontaa, omahoidon ohjausta, rokottamista, psykososiaalista tukemista sekä ehkäisyneuvontaa. Lisäksi vastaanotolla voidaan tehdä pienempiä sairauden hoitoon liittyviä tutkimuksia, kuten verenpaineen mittausta tai virtsa- ja verikokeita. (Haarala ym. 2015, 311.)

Terveydenhoitajan tulee työssään lisätä opiskelijoiden terveystietoa sekä korostaa elämäntapojen vaikutusta opiskelukykyyn. Vastaanottotilanteissa opiskelijan terveystarpeita kartoitetaan ja terveydenhoitaja välittää sopivaa terveystietoa. Ohjauskeskusteluissa voi hyödyntää erilaista materiaalia, kuten eri terveysteemoista koottuja esitteitä tai nettimateriaalia. Terveydenhoitajan työnkuvaan kuuluu ehkäisevä verkosto- ja viestintätyö. Verkostotyöhön sisältyy yhteistyö esimerkiksi opiskeluterveydenhuollon asiantuntijoiden, oppilaitoksen työntekijöiden, mielenterveystoimiston, päihdeklinikan ja oppilaitospastorien kanssa. (Haarala ym. 2015, 312.)

Terveydenhoitaja osallistuu ammatillisessa oppilaitoksessa yhteisölliseen terveyden edistämiseen, mihin sisältyy moniammatillista yhteistyötä muiden koulun ammattilaisten kanssa. Tällaiseen työhön sisältyy esimerkiksi opiskeluympäristön terveellisyden edistäminen ja opiskelijaruokailun kehittäminen. Tarjoamalla opiskelijoille päihteettömyyttä suosivia ajanvietteitä sekä edullisia liikuntamahdollisuuksia voidaan vaikuttaa nuorten vapaa-ajan toimintoihin. (Haarala ym. 2015, 312.)

1.4 Terveystarkastus toisen asteen koulutuksessa

Terveydenhuoltolain mukaan opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu opiskelijan terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen, mihin sisältyy toisen asteen opiskelijoille kaksi määräaikaistarkastusta ja kaikille opiskelijoille Turun AMK:n opinnäytetyö | Ida Kurtti & Liisa Mäenpää

terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti (Terveystarkastuslaki 2010/1326 17 §).

Terveystarkastuksen tekemä terveystarkastus tulee olla opiskelijan ensimmäisenä lukuvuotena toisen asteen oppilaitoksissa. Terveystarkastukseen pääasiassa kuuluu tutkimuksia ja terveystottumuksista keskustelu. Tarkastuksessa tärkeintä on keskustella ja kuunnella potilaan oma näkemys elämäntilanteesta, voinnista ja opiskelusta. Näiden keskustelujen ja tutkimusten avulla saadaan käsitys opiskelijan terveydentilasta ja hyvinvoinnista. Terveystarkastuksissa terveydenhoitaja voi havaita elämäntapoihin liittyvät riskit ja antaa neuvontaa siihen liittyen. Opiskelija voidaan tarvittaessa ohjata erilaisten palvelujen piiriin. Tavoitteena on myös tunnistaa opiskelijan voimavarat, sekä tukea häntä. Lisäksi ammatillisessa oppilaitoksessa arvioidaan opiskelijan terveydentilaa ja työssä selviytymistä oman alan vaatimusten ja riskien näkökulmasta, huomioiden myös alaa koskevat lait ja säännökset. (THL 2021c.)

Terveystarkastukset ovat sisällöltään keskustelua ja perusmittauksia. Mittauksia otetaan tarpeen mukaan. Yleisimpiä mittauksia ovat muun muassa pituus, punnitus, verenpaineen mittaus, näön tarkastus ja kuulon tutkiminen. Tilanteesta riippuen voidaan käyttää erilaisia mittareita kuten nikotiiniriippuvuustestiä, syömishäiriöseulaa, masennus- ja mielialakyselyä sekä ADHD- testiä. Elämäntavoista keskustelun ja terveysneuvonnan lisäksi on hyvä tarkistaa opiskelijan kansallisen rokotusohjelman suoja ja tarvittaessa täydentää sitä. (THL 2021c.)

Terveystarkastuksen tekemät terveystarkastukset on todettu hyväksi työmuodoksi niille opiskelijoille, jotka hyötyvät jatkotoimenpiteistä. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi runsas päihteidenkäyttö, mielenterveysongelmat tai neuropsykiatriset oireet. Tarkastuksessa opiskelijan kanssa voidaan yhdessä sopia opiskelijalle tarjottavasta tuesta sekä jatkotoimista. Lääkärin tekemä terveystarkastus voi olla tarpeellinen jatkotoimi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014.)

1.5 Opiskeluterveydenhuollon erityiset haasteet

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän raportista (2014) selviää että lukiolaisten ja ammatillisen oppilaitosten opiskelijoiden hyvinvointi- ja terveyserot ovat selkeät. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelijoille riskikäyttäytyminen, mielenterveysongelmat sekä päihteiden käyttö ja kokeilu ovat yleisempiä kuin lukiolaisilla. Nämä ongelmat tulevat esiin kouluterveyskyselyissä. Eroja opiskelijaryhmien välillä voi selittää esimerkiksi nuoren koulumenestys tai vanhempien sosioekonominen asema. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014.)

Terveyden- ja hyvinvoinnin ongelmat liittyvät myös opintojen keskeyttämiseen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014). Tilastokeskuksen mukaan vuosina 2018–2019 nuorille suunnatun lukiokoulutuksen keskeytti 3,0 prosenttia ja ammatillisen koulutuksen 9,4 prosenttia. (Tilastokeskus 2021.) Syrjäytyminen ja työttömyys ovat yhteydessä matalaan koulutustasoon. Opiskeluterveydenhuolto on tärkeässä asemassa, kun ennaltaehkäistään kyseisiä nuorten haasteita. Yksi keskeisin tehtävä opiskeluterveydenhuollossa on tukea nuorten opiskelukykyä ja siten ehkäistä opintojen keskeytymistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014.)

2 NIKOTIINITUOTTEET

Yleisesti nuorten alkoholin ja nikotiinivalmisteiden käyttöä on tutkittu aiemmin laajasti niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Osa tutkimuksista on kohdennettu opiskelijoiden ja erityisesti hoitoalan opiskelijoiden alkoholin ja nikotiinivalmisteiden käyttöön. Tutkimuksissa on havaittu muutoksia nuorten tupakointikäyttäytymisessä. Savukkeiden polttaminen on vähentynyt sekä Suomessa että kansainvälisesti nuorten osalta, mutta vaihtoehtoiset tuotteet, kuten sähkösavukkeet ja nuuska, ovat lisänneet suosiotaan nuorten keskuudessa. (Kinnunen ym. 2017.)

Nikotiini on piristävä aine, johon voi kehittyä lyhyenkin käytön jälkeen vahva riippuvuus. Savukkeissa, nuuskassa ja muissa tupakkatuotteissa käytetään tupakkakasvia sisältävää nikotiinia. Myös sähkösavukkeissa käytetään nikotiinia sisältävää nestettä. Nikotiini on suurin riippuvuutta aiheuttava aine tupakkatuotteissa. Toistuvan käytön seurauksena elimistö sopeutuu siihen nopeasti ja riski tulla riippuvaiseksi on korkea. Nikotiini aiheuttaa välittäjäaineiden vapautumista ja aktivoi hermoratoja mikä ylläpitää nikotiiniriippuvuutta. (THL 2019.) Fyysisen riippuvuuden lisäksi riippuvuuteen liittyy vahvasti myös psyykkiset ja sosiaaliset tekijät (Tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisy ja hoito: Käypä hoito -suositus, 2018).

Nikotiinilla on useita haittavaikutuksia elimistöön. Nikotiinin käytön seurauksena sydämen syketiheys kasvaa, verenpaine nousee ja pintaverisuonet sekä sydämen sepelvaltimot supistuvat. Tämä aiheuttaa sydämelle lisätyötä ja altistaa haitalliselle sydäntapahtumalle. Nikotiini myös heikentää elimistön herkkyttä insuliinille, mikä lisää riskiä sairastua kakkostyyppin diabetekseen. (Terveyskirjasto 2021.) On myös löydetty viitteitä siitä, että nikotiini edesauttaisi solujen muuttumista syöpäsoluiksi ja aiheuttaisi syöpäkudoksen kehittymistä. (THL 2019).

Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn tulosten mukaan ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista nuorista 17,5 prosenttia tupakoi päivittäin ja nuuskaa käytti päivittäin 12,1 prosenttia. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyyn Turun AMK:n opinnäytetyö | Ida Kurtti & Liisa Mäenpää

verrattaessa tupakointi ja nuuskan käyttö ovat hieman vähentyneet, sillä vuoden 2019 kyselyssä ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat tupakoivat päivittäin 18,4 prosenttia ja nuuskaa käytti 14,7 prosenttia. Sähkösavukkeiden käyttö oli molempina vuosina vähäisempää, vuonna 2019 päivittäin käytti 4,2 prosenttia ja vuonna 2021 päivittäisiä käyttäjiä oli 3,3 prosenttia. (THL Kouluterveyskysely 2019 ja 2021.)

Opiskeluterveydenhuollon ehkäisevässä päihde- ja mielenterveytyössä perustana ovat terveystarkastukset ja niissä annettava ohjaus sekä hoidon tarpeen tunnistaminen. Kun kyseessä on nuoren päihteidenkäyttö, terveydenhuollon henkilöllä tulee olla mahdollisuus erilaisten interventioiden pitämiseen, motivoivaan haastatteluun tai ratkaisukeskeisiin keskustelutapahtumiin. Näillä eri toimintatavoilla voidaan tukea nuoren päihteiden käytön lopettamista tai vähentämistä. Terveystarkastajan motivaatio, osaaminen, työtavat ja toimiva työnjako eri ammattiryhmien välillä on ensisijaista laadukkaassa päihde- ja mielenterveytyössä opiskeluterveydenhuollossa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014.)

Käypä hoito –suosituksen mukaan tupakoinnista pitää kysyä ja nikotiiniriippuvuutta tulee arvioida. Tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden arviointi kuuluu hyviin hoitokäytäntöihin ja se edellyttää tupakoinnista kysymistä. Nikotiiniriippuvuuden hoidossa on tärkeää arvioida riippuvuuden vakavuutta. Nikotiiniriippuvuuden mittaamiseen on kehitetty erilaisia mittareita. Kaksi yleisesti käytössä olevaa mittaria ovat Fagerströmin nikotiiniriippuvuustesti (FTND) ja sen kaksi kysymystä sisältävä versio Heaviness of Smoking Index (HSI). Nuorille käytettäväksi on myös kehitetty Hooked On Nicotine Checklist -testi, jonka avulla voidaan havaita herkemmin ensimmäisiä riippuvuuteen viittaavia merkkejä. (Tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisy ja hoito: Käypä hoito -suositus, 2018.) Karl Fagerströmin kehittämä nikotiiniriippuvuustesti sisältää kuusi kysymystä, joilla kartoitetaan opiskelijan nikotiinituotteiden käytön riippuvuutta. Testissä kysymyksenä on muun muassa: ”kuinka pian heräämisen jälkeen tupakoit ensimmäisen kerran?”. Vastaukset pisteytetään testin ohjeen mukaisesti ja pisteiden avulla riippuvuus arvioidaan. (THL n.d.)

Riippuvuuden arvioinnin jälkeen terveydenhoitaja ja opiskelija voivat yhdessä pohtia mahdollista interventiota. Promotiivinen interventio on tarkoitettu enimmäkseen kokeilijoille, preventiivinen mini-interventio nikotiinituotteita usein käyttävälle ja hoidon tarpeen arviointia runsaan käytön tilanteessa. Opiskelijaa tulisi motivoida ja keskustella nikotiinituotteiden haittavaikutuksista. On tärkeää saada opiskelijan oma näkemys omasta tilanteestaan, jonka jälkeen voidaan miettiä jatkohoitoa. (Pietilä 2012,156.)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA OHJAAVAT KYSYMYKSET

Opinnäytetyön tutkimuksen tarkoitus oli kartoittaa terveydenhoitajan työnkuvaa ammatillisessa oppilaitoksessa sekä syventyä terveydenhoitajan antamaan nikotiinituotteiden käyttöön liittyvään neuvontaan. Tavoitteena oli opinnäytetyön avulla tuottaa tietoa ammatillisen oppilaitoksen terveydenhoitajan työnkuvasta ja heidän antamasta ohjauksesta nikotiinituotteiden ennaltaehkäisevässä neuvonnasta terveydenhuollon ammattilaisille.

Opinnäytetyötä ohjaavat kysymykset ovat:

1. Millainen on terveydenhoitajan työnkuva ammatillisessa oppilaitoksessa?
2. Millaista ohjausta terveydenhoitajat antavat nikotiinituotteiden käyttöön liittyen ammatillisessa oppilaitoksessa?

4 TOTEUTUS

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus perustuu aiheeseen liittyviin aineistoihin ja aineistojen analyysiin. Kerätyn aineiston lähtökohtana on teoreettinen aineisto, jonka pohjalta tutkimus tehdään. (Kallinen & Kinnunen n. d. a.) Ominaista laadullisessa tutkimuksessa ovat strukturoimattoman ja luonnollisen aineiston suosiminen, subjektiivisuus ja tarkastelu (Kallinen & Kinnunen n. d. b). Todellisen elämän kuvaaminen on laadullisen tutkimuksen lähtökohta ja tutkittavaa kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää tosiasioita sen sijaan, että todennetaan jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsijärvi ym. 2009, 161.) Laadullisella tutkimusmenetelmällä ominaista on kysymys: mitä merkityksiä tutkitaan? Tutkitaanko ihmisen kokemuksia vai käsityksiä tutkimusaiheesta. Kokemus on omakohtainen, mutta käsitys kertoo perinteisistä ja tyypillisistä tavoista ajatella. Tämä pitää ottaa huomioon laadullista tutkimusta tehdessä. Tutkittavasta aiheesta totuuden löytäminen ei ole laadullisen tutkimuksen tavoite. Tavoitteena on saada tutkimuksen aikana muodostuneiden tulkintojen avulla kuvaa esimerkiksi käyttäytymisestä tai toimintamalleista. (Vilkkä 2015, 118.)

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Finkin (2005) määritelmän mukaan kirjallisuuskatsaus on järjestelmällinen menetelmä, jolla arvioidaan, tunnistetaan ja tiivistetään tutkijoiden julkaisemia tutkimusaineistoja. Kirjallisuuskatsaus perustuu luotettavasta tutkimusaineistosta tehtyihin johtopäätöksiin. Tässä opinnäytetyössä kirjallisuuskatsaus muodostetaan Finkin mallia mukailien, vapaammalla haulla.

Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on esittää, miten aihetta on tutkittu aiemmin ja mikä yhteys tekeillä olevalla tutkimuksella on jo olemassa oleviin tutkimuksiin. Kirjallisuuskatsauksessa aiempi tutkimustieto on valittava ja tulkittava huolellisesti, koska tutkimuksen pohdinnassa aiempaa tietoa verrataan tutkimuksen tuloksiin. (Hirsijärvi ym. 2009, 121.) Kirjallisuuskatsauksen laatiminen vaatii tutkimuksiin panostautumista, mutta se

opettaa paljon tutkimuksen teosta ja tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden oppimiseen. Kirjallisuuskatsauksessa tutkijan pitää osata seuloa asianmukaista ja tutkimusaiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Tutkijan tulisi välttää vain löyhästi liittyviä tutkimuksia, sillä niistä ei saa luotua taustaa uudelle tutkimukselle. (Hirsijärvi ym. 2009, 259.)

4.1 Aineiston keruu

Tiedonhaku toteutetaan käyttämällä luotettavia tietokantoja, kuten Finna, Julkari ja Melinda. Tietoa haettiin hakusanoilla kuten terveydenhoitaja, ammattikoulu, terveydenhoitajan työnkuva, kouluterveydenhoitajan työnkuva, päihdetyö, nuoret ja nikotiinituotteet ja savuttomuus ja ammatillinen oppilaitos. Hakuja tehtiin myös englannin kielen sanoilla vocational school and smoking. Hakuja rajattiin julkaisuvuoden ja kielen perusteella. Ajantasaista ja luotettavaa tietoa etsittiin myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuilta liittyen nikotiiniin, nikotiinituotteisiin, opiskeluterveydenhuoltoon ja kouluterveydenhoitajan työnkuvaan.

Lopulliseen tutkimukseen valittiin kahdeksan artikkelia (n=8). Työhön valitut tutkimukset olivat kaikki toteutettu Suomessa, sillä työssä tutkitaan suomalaisten ammatillisten oppilaitosten opiskeluterveydenhuollon toimintatapoja. Osassa tutkimuksista kohderyhmänä oli toisen asteen opiskelijat ja osassa terveydenhoitajat sekä muu oppilaitosten henkilökunta. Suurin osa tutkimuksista ovat laadullisia tutkimuksia ja pieni osa määrällisiä tutkimuksia. Tiedonhaku näkyy aineistotaulukossa (liite 1).

4.2 Aineiston analyysi

Aineiston analysointi on suositeltavaa aloittaa mahdollisimman nopeasti keruuvaiheen jälkeen. Aineiston analyysivaiheessa selviää, minkälaisia vastauksia tutkimusongelmiin saadaan. Aineiston analyysi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen, jotka ovat tietojen tarkistus, tietojen täydentäminen ja aineiston järjestäminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa, jossa aineistoa kerätään useammassa vaiheissa, analyysia tehdään tutkimusprosessin yhteydessä pitkin matkaa. (Hirsijärvi ym. 2009, 221-223.) Analysoinnissa tärkeää on löytää vastaukset tutkimuskysymyksiin. Aineistoon perehdytään tarkasti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

TULOKSET

4.3 Nikotiinituotteisiin liittyvä ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa

Oppilaitos voi vaikuttaa ympäristöllä, ilmapiirillä ja toimintatavoilla opiskelijoiden nikotiinituotteiden käyttöön. Perustana on, että kyseisten tuotteiden käyttö kielletään koulualueella, mutta sen lisäksi koulussa tulisi olla positiivinen ja tukeva asenne nikotiinituotteiden lopettamiseen. Oppilaitoksen välinpitämätön suhtautuminen opiskelijoiden tupakointiin voi edistää riippuvuuden muodostumista. (Mustonen & Ollila 2009.)

Leinonen ym. (2010) tutkimuksessa selvitettiin muun muassa mitä menetelmiä toisen asteen oppilaitokset käyttävät vaikuttaakseen opiskelijoiden tupakointiin ja nuuskan käyttöön. Terveystarkastajat saivat vastata useita vastausvaihtoehtoja. Tutkimuksen oppilaitoksista 79 prosenttia käyttää terveystarkastusmateriaalia, 95 prosenttia yksilöneuvontaa, 47 prosenttia erilaisia kampanjoita, koulun yhteisiä sääntöjä 86 prosenttia, ryhmätoimintaa vain 14 prosenttia, erityisryhmien toimintaa tai muuta keinoa alle 10 prosenttia. (Leinonen ym. 2010.)

Nuoret tarvitsevat koulussa ajankohtaista tietoa päihteistä. Opiskelijahuoltoryhmä, johon myös terveystarkastaja kuuluu, on tärkeässä avainasemassa. Ammatillisissa oppilaitoksissa terveystarkastajat ovat mukana erilaisissa nikotiinituotteiden käytön lopettamisen tai ehkäisyyn liittyvissä tempauksissa ja kampanjoissa. Opiskelijoiden tulisi saada terveystarkastajalta ja oppilaitoksen henkilökunnalta tietoa nikotiinituotteisiin liittyviä terveyshaittoja. Opiskelijoille tulisi antaa lisää tietoa ja uusia näkökulmia. Ohjauksen tulisi olla nuorille suunnattua ja heitä puhutteleva. Terveystarkastuksessa voidaan tarjota erilaista tukea nikotiinituotteiden lopettamiselle. Tarkastuksessa terveystarkastaja arvioi nuoren riippuvuuden ja voi antaa vieroitusoireisiin käytettäviä tuotteita avuksi sekä ohjeistaa niiden käytön. Ainoastaan terveystarkastaja saa antaa opiskelijoille nikotiinivieroitushoitoja, koska Turun AMK:n opinnäytetyö | Ida Kurtti & Liisa Mäenpää

tuotteiden käyttöä tulee ohjata ja seurata huolellisesti. Ammatillisessa oppilaitoksessa nuorten nikotiinituotteiden lopettamiseen ja käytön ehkäisyssä lähtökohtana on osaaminen sekä riittävät resurssit. (Mustonen & Ollila 2009.)

Simosen ja Heikkilän (2019) tutkimuksessa ammatillisen oppilaitoksen terveydenhoitajat itse kokivat nikotiinituotteisiin liittyvän neuvonnan oleellisena osana työnkuvaansa, mutta käytännössä aihetta käsitellään enimmäkseen vain terveystarkastuksissa tai aiheeseen liittyvissä tapahtumissa. Terveydenhoitajat kokivat resurssien rajallisuuden vaikeuttavan nikotiinituotteiden neuvontaa. Osa terveydenhoitajista työskenteli oppilaitoksen tiloissa ja osa kauempana oppilaitoksesta. Opiskelijat sekä terveydenhoitajat kokivat välimatkan vaikeana. Terveydenhoitajat, jotka työskentelivät oppilaitoksen tiloissa, kokivat sen helpottavan savuttomuustyötä. (Simonen & Heikkilä 2019.)

Leinonen ym. (2010) tekemässä tutkimuksessa selviää, että terveydenhoitajat eivät käytä yleisesti terveystarkastuksissa nikotiiniriippuvuustestiä. Vain neljä prosenttia terveydenhoitajista tekee sen joka kerta tarkastuksessa, 51 prosenttia käyttää testiä tarvittaessa ja vajaa puolet käyttävät harvoin tai ei koskaan.

Salomäen ja Tuiskun (2012) tekemässä tutkimuksessa on tutkittu nuorten tupakoinnin lopettamista estäviä sekä tukevia tekijöitä. Tutkimuksen mukaan nuoret kokevat, että koulun oppilashuollon ammattilaisten rooli tupakoinnin lopettamisen tukemisessa on etäinen, eikä ammattilaisilla ole oikeita vaikutusmahdollisuuksia. Nuoret kokevat, että koulun ammattilaiset ovat vieraita ihmisiä, joiden kanssa ei yleensääkään jutella omista asioista. He tekevät vain töttään, mutta heidän ei koeta aidosti välittävän nuorista. Nuoret ajattelevat kuitenkin, että terveydenhoitajalla on ammattilaisista eniten vaikutusta tupakoinnin lopettamisen tukemiseen, vaikka samalla hänet koetaan etäiseksi ja vieraaksi. Tutkimuksen haastatteluissa useat nuoret toivat esille, että he eivät hakisi tukea terveydenhoitajan vastaanotolta, jos päättäisivät lopettaa tupakoinnin. Tähän löytyi erilaisia syitä, kuten se, että nuoret kokevat lopettamisprosessin olevan enemmän kiinni tahdosta, eikä tiedosta. Nuoret kokevat, että heillä on jo tarpeeksi tietoa lopettamisesta. Nuoret myös kokevat terveydenhoitajan Turun AMK:n opinnäytetyö | Ida Kurtti & Liisa Mäenpää

vieraana henkilönä, joka ei tunne nuorta, eikä tällöin pysty antamaan nuorelle sopivia neuvoja, vaan yleistä neuvontaa. Terveystenhoitajan koetaan myös olevan vain harvoin saatavilla.

4.4 Nikotiinituotteiden käyttö ammatillisessa oppilaitoksessa

Mustosen ja Ollilan (2009) raportissa tarkasteltiin, miten oppilaitos voi vaikuttaa savuttomuuteen koululla. On aloitettava oppilaitoksen voimavarojen arvioimisella. Tulee hyödyntää eri toimijoita, asiantuntemusta, yhteistyötä, resursseja ja tukea. Yhteinen linja ja tavoite kertoo opiskelijoille viestin savuttomuudesta koulussa kuin vapaa-ajallakin. Opiskelijoiden hyvinvoinnin toteutumiseksi, tulee koulutuksen järjestäjän laatia opetussuunnitelmaan ennaltaehkäiseviä toimintaohjeita koskien tupakointia ja päihteiden käyttöä. Tärkeä osa prosessia on johtaminen, toiminnan kehittäminen ja suunnitelmallisuus.

Honkasen ym. (2014) tutkimuksessa tutkittiin Pohjois-Pohjanmaan ammatillisten oppilaitosten toimintakeinoja opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Tutkimuksessa selvitettiin myös, oliko vuoden 2009 kouluterveyskyselyn tuloksista selvinnyttä tietoa hyödynnetty ja sen pohjalta aloitettu toimenpiteitä. Tutkimuksessa oli mukana 16 ammatillista oppilaitosta Pohjois-Pohjanmaalta. Tutkimuksen tuloksissa oli avattu ammatillisten oppilaitosten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen käytäntöjä. Oppilaitosten terveyttä ja hyvinvointia on edistetty opiskeluympäristöön panostamalla. Yhdeksi opiskeluympäristön terveellisyyttä tukeväksi asiaksi nostettiin koulualueen savuttomuus. Oppilaitosten asuntoloissa ei myöskään sallita päihteiden käyttöä. Opiskelijoita tuettiin terveellisiin elämäntapoihin muun muassa tarjoamalla erilaisia liikuntamahdollisuuksia ja terveellisiä ruokavaihtoehtoja.

Ahon (2019) tekemässä tutkimuksessa tutkittiin ammattikoululaisten tupakoinnin ja perheen, ystävyys-suhteiden ja kouluun kiinnittymisen välisiä yhteyksiä. Tuloksista selvisi, että monien opiskelijoiden mielestä tupakointirajoituksia ei Turun AMK:n opinnäytetyö | Ida Kurtti & Liisa Mäenpää

valvottu juuri ollenkaan koulussa. Opiskelijoista noin puolet myös raportoivat, että koulun opettajat tai muu henkilökunta kävivät tupakoimassa koulun alueella koulupäivien aikana. Opettajien tuki, opiskelijoiden mieltymys koulunkäyntiin sekä vähäinen poissaolojen määrä olivat negatiivisesti yhteydessä tupakointiin. Koulun tilojen tupakointirajoituksilla ei ollut yhteyttä tupakointiin tyttöjen keskuudessa, mutta rajoitukset vähensivät poikien päivittäisen tupakoinnin todennäköisyyttä. Tuloksista selvisi myös, että tupakointirajoitusten seuranta saattoi lisätä uhmakkuutta ja päivittäistä tupakointia opiskelijoiden keskuudessa. Opettajien ja muun henkilökunnan tupakointi kouluaikoina lisäsi opiskelijoiden päivittäisen ja satunnaisen tupakoinnin todennäköisyyttä. Tämän takia olisi erityisen tärkeää, että koulun henkilökunta sitoutuisi savuttomuuteen ja näyttäisi terveyttä edistävää mallia opiskelijoille.

Kallungin ym. (2018) tekemässä tutkimuksessa on kartoitettu sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttöä Oulun ammatillisen oppilaitoksen (OSAO) Kontinkankaan yksikössä sekä Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) Kontinkankaan kampuksella. Tutkimuksen avulla selvitettiin opiskelijoiden tietämystä oppilaitosten päihdetyöstä sekä kerättiin opiskelijoiden ehdotuksia päihteettömyyden ja savuttomuuden edistämiseen. Tutkimuksen tuloksista selvisi, että OSAO:n opiskelijat näkivät Oamkin opiskelijoita useammin henkilökunnan tupakoivan koulun alueella. Jopa 16,7 prosenttia ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista oli nähnyt henkilökunnan tupakoivan päivittäin koulun alueella. OSAO:n opiskelijat olivat vähemmän tietoisia oppilaitoksen tupakoinnin rajoituksista kuin Oamkin opiskelijat. OSAO:n opiskelijoista 82,4 prosenttia oli vastannut, että tupakointi on oppilaitoksessa sallittua rajoituksetta tai sallittua tietyillä koulun alueilla. Yli puolet tutkimukseen vastanneista (53,6 prosenttia) eivät tieneet, millä tavoilla savuttomuutta oli edistetty koulussa. Yli kymmenesosa (13,3 prosenttia) koki, ettei savuttomuutta ollut edistetty millään keinoilla koulutuksen aikana. Tutkimuksessa saatiin yli 200 ehdotusta opiskelijoilta savuttomuuden tukemiseen oppilaitoksessa. Opiskelijoiden ehdotukset koskivat päihdevalistusta, kuten kampanjoita tai teemapäiviä, joissa kerrottaisiin konkreettisista päihteiden aiheuttamista haitoista.

Honkasen ym. (2014) tutkimustulosten mukaan, oppilaitoksilla tuetaan päihteettömyyteen erilaisin keinoin, kuten järjestetään tupakoimattomuuteen kannustavaa toimintaa, esimerkiksi teemapäiviä tai kilpailuja. Oppilaitoksissa järjestettiin myös keskusteluryhmiä ja kokouksia, joissa opiskelijat voivat yhdessä miettiä keinoja tupakoinnin lopettamiseen. Oppilaitoksilla on kielteinen asenne tupakointiin ja opettajat näyttävät mallia opiskelijoille kieltäytymällä tupakoinnista. Oppilaitoksissa myös tarvittaessa takavarikoidaan alaikäisiltä tupakkatuotteita, otetaan oppilaita puhutteluun tai annetaan varoituksia. Täysi-ikäisillä on mahdollisuus saada kouluterveydenhoitajalta nikotiinikorvaustuotteita, kuten nikotiinipurukumia. Tutkimuksessa tuotiin myös esille, että opiskelijoiden savuttomuuden edistämiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja siihen toivottiin uusia keinoja. Jos opiskelijat siirtyivät tupakoimaan oppilaitoksen aluerajojen ulkopuolelle, ei koulun henkilökunnalla ollut enää oikeutta puuttua asiaan. Tämä koettiin yhdeksi haasteelliseksi tekijäksi savuttomuuden edistämässä.

Opiskelijoihin vaikuttaa ystävien sekä vanhempien opiskelijoiden nikotiinituotteiden käyttö. Oppilaitoksessa nuoremmat opiskelijat saattavat helposti ottaa vaikutteita tupakointikäyttäytymiseensä vanhemmilta opiskelijoilta. Oppilaitoksen ilmapiiri ja muiden opiskelijoiden toiminta voi tukea tai hankaloittaa opiskelijaa terveellisempien valintojen tekemisessä. Jos useampi kaveri tupakoi, nuori voi pelätä menettävänsä kaverit, jos päättää lopettaa tupakoinnin. Nuoremmat opiskelijat seuraavat vanhempien opiskelijoiden käyttäytymistä ja päättelevät sen perusteella, mikä on sallittua tai suosittua toimintaa. (Mustonen & Ollila 2009.)

Isosompin ym. (2017) tekemän tutkimuksen mukaan tytöt käyttivät terveydenhoitajan palveluja enemmän. Vanhempien koulutustaso ei ollut yhteydessä palvelujen käyttöön. Tässä tutkimuksessa raportoitiin, että ammattiin opiskelevat tytöt polttavat enemmän tupakkaa kuin ammattiin opiskelevat pojat. Nuuskan käyttö on kuitenkin yleisempää pojilla. Päivittäin tupakoitsijat käyttävät tutkimuksen mukaan enemmän opiskeluterveydenhuoltoa kuin opiskelijat, jotka eivät. Lisäksi terveydenhoitajan vastaanotolla kävi

useammin nuoret, joiden vanhemmat tai toinen vanhemmista tupakoi. Tutkimuksessa käy ilmi myös perherakenteen vaikuttavan opiskelijaterveydenhuollon käyttöön. Opiskeluhoollon käyttö voi tuoda kustannussäästöjä pitkällä aikavälillä ja ennaltaehkäisevällä terveydenhuollolla voidaan vaikuttaa sairaalakäyntien tarpeeseen ja erikoissairaanhoidon palveluihin.

5 POHDINTA

5.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Mustosen ja Ollilan (2009) selvityksessä käsiteltiin muun muassa, miten tärkeää ammatillisen oppilaitoksen säännöt ja oppilaitoksen yhteinen linja on nikotiinituotteiden käytön estämiseksi. Simosen ja Heikkilän (2019) tutkimuksessa käy ilmi, että opiskelijat ja henkilökunta ovat tietoisia oppilaitoksen säännöistä liittyen nikotiinituotteisiin. Ahon (2019) tutkimuksessa monet opiskelijat vastasivat, että tupakointirajoituksia ei valvottu juuri ollenkaan koulussa. Opiskelijoista noin puolet myös raportoivat, että koulun opettajat tai muu henkilökunta kävivät tupakoimassa koulun alueella koulupäivien aikana. Kallungin tutkimuksessa (2018) selvisi että, jopa 16,7 prosenttia tutkimuksen ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista olivat nähneet henkilökunnan tupakoivan päivittäin koulun alueella.

Kallungin (2018) tutkimuksessa selviää, että puolet tutkimukseen vastanneista eivät tieneet, millä tavoilla savuttomuutta oli edistetty koulussa. Yli kymmenesosa koki, ettei savuttomuutta ollut edistetty millään keinoilla koulutuksen aikana. Mustosen ja Ollilan (2009) tutkimuksen mukaan nuorten tulisi saada terveydenhoitajalta kuin muiltakin oppilaitoksen henkilökunnalta tietoa nikotiinituotteisiin liittyvistä terveyshaitoista. Opiskelijoille tulisi antaa lisää tietoa ja antaa uusia näkökulmia. Ohjauksen tulisi olla nuorille suunnattua ja heitä puhuttelevaa. Salomäen ja Tuiskun (2012) tutkimuksessa nuoret kokivat koulun oppilashuollon ammattilaisten rooli tupakoinnin lopettamisen tukemisessa olevan etäinen. Opiskelijoista osa vastasi, että he eivät tulisi terveydenhoitajan vastaanotolle, jos haluaisivat lopettaa tupakoinnin. He kokevat sen hyödyttömäksi. Saman tutkimuksen mukaan osalla nuorista kuitenkin oli vääränlaista tietoa lopettamisen suhteen. Esimerkiksi osan vastanneiden mielestä nuuskan ja sähkötupakan käyttö on parempi vaihtoehto kuin nikotiinikorvaustuotteet.

Simosen ja Heikkilän (2019) tutkimuksessa käy ilmi, että osa terveydenhoitajista ei työskentele samoissa oppilaitosten tiloissa kuin opiskelijat. Opiskelijat sekä terveydenhoitajat kokevat välimatkan ongelmallisena, mikä myös rajoittaa opiskelijoiden halua hakeutua terveydenhoitajan vastaanotolle. Honkasen ym. (2014) tutkimukseen vastanneista ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista jopa 20 prosenttia koki vaikeana päästä terveydenhoitajan vastaanotolle. Tytöt kokivat vaikeammaksi kuin pojat. Salomäen ja Tuiskun (2012) tutkimuksessa osa opiskelijoista kokivat terveydenhoitajan vieraaksi ja etäiseksi.

Isosompin ym. (2017) tutkimuksen mukaan terveydenhoitajan vastaanotolla kävivät enemmän opiskelijat, jotka tupakoivat päivittäin. Terveydenhoitajan vastaanotolla kävi useammin nuoret, joiden vanhemmat tai toinen vanhemmista tupakoi. Lisäksi opiskelijat, jotka kokivat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, käyttivät opiskeluterveydenhuoltoa eniten. Heikkilän ja Simosen (2019) tutkimuksesta selvisi, että opiskelijan perheen asennoitumisella nähtiin olevan merkittävämpi vaikutus savuttomuustyön onnistumiseen kuin oppilaitoksen taukutiloilla tai ympäristöllä. Jos kotiväen asenne nikotiinituotteiden käyttöön oli salliva, oppilaitoksen mahdollisuus savuttomuustyön toteuttamiseen nähtiin rajallisena. Henkilökunnan jäsenet myös kertoivat joidenkin opiskelijoiden vanhempien hankkivan nuorelle tupakkatuotteita.

Mustosen ja Ollilan (2009) tutkimuksen mukaan riittävät resurssit ovat edellytys opiskeluterveydenhuollon tupakoimattomuuden edistämisen toimille. Vastaanottotyössä terveydenhoitajat voivat tarjota tukikäyntejä tupakoinnin lopettamista yrittäville opiskelijoille. Heikkilän ja Simosen (2019) tutkimuksessa kuitenkin todetaan, että rajalliset resurssit suunnataan oppilaitoksissa ensisijaisesti akuuteimpiin asioihin. Tämä ei tarkoita, että tupakkatuotteiden käyttö jätettäisiin huomiomatta, mutta niihin ei välttämättä ehditä paneutua tarvittavalla vakavuudella. Leinosen ym. (2010) tutkimuksessa terveydenhoitajat nostivat keskeisimmäksi kehitettäväksi tekijäksi resurssit. Terveydenhoitajat toivoivat enemmän aikaa ennaltaehkäisevään työhön. He toivoivat myös, että opiskeluterveydenhuollon ja päihdepalvelujen yhteistyö olisi tiiviimpää.

Honkasen ym. (2014) tutkimuksessa oppilaitoksella koettiin opiskeluterveydenhuollon toimivuudessa puutteita ja siihen toivottiin parannusta. Keskeisenä ongelmana mainittiin terveydenhoitajien ja lääkäreiden resurssien lisääminen opiskeluterveydenhuoltoon. Myös toivottiin opiskeluterveydenhuollon yhteistyön eri terveydenhuollon toimijoiden kanssa kehittyvän sekä terveydenhoitajien olevan enemmän paikalla oppilaitoksessa ja siten helpommin tavoitettavissa.

Salomäen ja Tuiskun (2012) tutkimuksessa nuoret toivoivat henkilökohtaisempaa tukea ja käytännön vinkkejä lopettamiseen ihmisiltä, jotka ovat lopettaneet onnistuneesti tupakoinnin. Terveydenhoitajan tukea ei pidetty uskottavana, koska he uskoivat, että terveydenhoitajalla ei ole omaa kokemusta lopettamisesta. Kallungin (2018) tutkimuksessa osa toivoi oppilaitoksen järjestävän erilaisia teemapäiviä liittyen päihdevalistukseen, joissa kerrottaisiin nikotiinituotteiden konkreettisista haitoista. Mustosen ja Ollilan (2009) tutkimuksessa nuoret mainitsivat muun tekemisen puutteen ja kaverien tupakoinnin olevan syitä miksi tupakointia ei lopeteta. Siksi pitäisi mahdollistaa kaikille viihtyisä ja yhteisöllinen ympäristö välitunneilla ja hyppytunneilla. Viihtyisä ja virikkeellinen ajanvietopaikka voi tehdä tupakalle lähtemisen vaikeaksi.

5.2 Eettisyys ja luotettavuus

Koko tutkimusprosessin ajan noudatettiin tiedeyhteisön hyväksi tunnustamia toimintatapoja. Toimintaperiaatteet on laatinut tutkimuseettinen neuvottelukunta yhdessä suomalaisen tiedeyhteisön kanssa. Toimintatapoja noudattamalla tutkimuksesta saadaan eettisesti hyväksyttävä ja luotettava sekä tuloksista uskottavia. Hyviä tieteellisen käytännön lähtökohtia ovat muun muassa rehellisyys, tarkkuus, tarvittavien lupien hakeminen, eettinen tiedonhankinta sekä tutkimus- ja analysointimenetelmät. (Vastuullinen tiede 2018.)

Valittuja tutkimuksia tarkasteltiin lähdekriittisesti. Tiedonhaku tehtiin luotettavilla tietokannoilla. Aineistoon ja valittuihin tutkimuksiin perehdyttiin tarkasti sekä tarkasteltiin eettisen ja luotettavuuden näkökulmasta. Luotettavuuden arviointia on tehty tutkimuksen joka vaiheessa liittyen teoriaan, analyysitapaan, tutkimusaineiston valintaan, tulkintaan, tuloksiin ja johtopäätöksiin. (Vilkkä 2015, 197). Laadullisissa tutkimuksissa kiinnitettiin huomiota uskottavuuteen ja luotettavuuteen, esimerkiksi tutkimuksen tulokset eivät voi olla sattumanvaraisia, ja kohderyhmän tulisi olla laaja. Määrällisessä tutkimuksessa otettiin huomioon johdonmukaisuus, mittaustulosten toistettavuus sekä analyysimittarien pätevyys. (Jyväskylän yliopisto 2021.)

Tutkimuksessa ei plagioitu toisten tekstiä, vaan kirjoitettiin omin sanoin. Plagioinnilla tarkoitetaan luvaton lainaamista, eli toimintaa, jossa toisen tekstiä esitetään omaksi (Hirsijärvi ym. 2009, 26). Aiheen valintaa voi myös pohtia eettisestä näkökulmasta, eli valitseeko helposti toteutettavan muodinmukaisen aiheen vai yhteiskunnallisesti merkittävän aiheen. (Hirsijärvi ym. 2009, 25). Tutkimuksessa aihe oli merkityksellinen ja pohjautui yhteiskunnalliseen ongelmaan.

Tutkimuksen tulosten luotettavuutta toi erilaiset näkökulmat. Tutkimuksista vanhin oli vuodelta 2009, ja uusin tutkimus vuodelta 2019. Opinnäytetyöhön tutkimukseen ei haluttu vanhempia tutkimuksia, että tuloksista saataisiin mahdollisimman ajantasaiset. Osassa tutkimuksissa kohderyhmänä olivat ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat ja osassa terveydenhoitajat.

5.3 Lopuksi

Opinnäytetyössä haluttiin tarkastella ammatillisen oppilaitoksen terveydenhoitajan antamaa nikotiinituotteiden käytön ohjausta opiskelijoille. Alun perin tutkimus oli tarkoitus toteuttaa haastattelututkimuksena, jonka kohderyhmänä olisi ollut ammatillisten oppilaitosten terveydenhoitajat. Tällä

tavoin olisimme saaneet paremmin terveydenhoitajan näkökulmasta tietoa työnkuvasta ja nikotiinituotteiden käyttöön liittyvästä ohjauksesta. Meistä riippumattomista syistä jouduimme kesken tutkimuksen vaihtamaan tutkimusmenetelmää. Tämän takia tiedonhaku ja aineistoon perehtyminen piti toteuttaa kiireellisemmässä aikataulussa, mikä vaikutti työn lopputulokseen. Ottaen nämä vaikeudet huomioon, tutkimus saatiin valmiiksi onnistuneesti ja aikataulussa.

Opiskelijoiden tupakoinnista löytyi paljon tietoa, mutta ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden nikotiinituotteiden käytön ennaltaehkäisemisestä ja ohjauksesta Suomessa oli niukasti ajankohtaisia tutkimuksia. Tutkimukseen saatiin paljon opiskelijoiden kokemuksia ammatillisen oppilaitoksen nikotiinituotteiden käytön lopettamiseen ja ennaltaehkäisyyn liittyvistä toimintatavoista. Kuitenkin terveydenhoitajien näkökulma jäi toivottua vähemmälle.

Tutkimusten mukaan nikotiinituotteisiin liittyvää ohjausta ammatillisessa oppilaitoksessa käsitellään enimmäkseen terveystarkastuksissa. Muuten opiskelijat pitivät terveydenhoitajaa melko etäisenä. Osa opiskelijoista piti terveydenhoitajan tukea tupakoinnin lopettamisessa hyödyttömänä. Terveydenhoitajan luokse oli myös usean tutkimuksen mukaan vaikea päästä. Terveydenhoitajat kokivat resurssit heikoksi ja toivoivat lisää aikaa ennaltaehkäisevään työhön. Tutkimuksissa toistui usein, että opiskelijoiden nikotiinituotteiden käytön ennaltaehkäisevään toimintaan tulisi panostaa tulevaisuudessa ja resursseja tulisi lisätä. Tutkimuksissa nuoret sekä terveydenhoitajat tekivät hyviä parannusehdotuksia.

Tutkimuksen aikana käy ilmi savuttomuustyön ongelmakohdat ammatillisissa oppilaitoksissa. Heräsi ajatus, että terveydenhoitajilla ei ole tarpeeksi aikaa paneutua savuttomuuden edistämiseen ja yhteyden luomiseen opiskelijoiden kanssa. Jotta opiskelijat saisivat tukea terveydenhoitajalta nikotiinituotteiden lopettamiseen, pitäisi terveydenhoitajan vastaanotolle päästä matalalla kynnyksellä ja terveydenhoitajan olla helposti lähestyttävä. Tätä aihetta voisi tutkia tulevaisuudessa enemmän ja erityisesti terveydenhoitajan näkökulmasta.

6 LÄHTEET

Aho, H. 2019. Social Involvement and Adolescent Smoking: Associations and Students' Views of Smoking in a Vocational School Setting. Väitöskirja: Tampereen yliopisto. Terveystiede. Viitattu 19.11.2021
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1087-5>

Ankkuri 2020. ANKKURI-hanke tukee ammattikoululaisten hyvinvointia THL:n rahoituksella. Viitattu 20.9.2021.
<https://ankkuri.turkuamk.fi/ajankohtaiset/ankkuri-hanke-tukee-ammattikoululaisten-hyvinvointia-thln-rahoituksella/>

Duodecim 2020. Terveyskirjasto. Nikotiinivalmisteet (laastari, purukumi, tabletit, inhalaattori). Viitattu 10.10.2021. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01065>

Fink, A. 2005. Conducting Research Literature Reviews: From the Internet to the Paper. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

Haarala, P.; Honkanen, H.; Mellin, O. & Tervaskanto-Mäentausta T. 2015. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti. Helsinki: Edita.

Hakulinen-Viitanen, T.; Koponen, P.; Kääriä, H.; Laatikainen, T.; Leinonen, A.; Mäki, P. 2010. Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskeluterveydenhuollon terveystarkastuskäytännöt, työtavat ja -ympäristö. Viitattu 11.10.2021.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80068/96fb18ee-29ce-48a6-a9f9-aa9d38841ded.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Honkanen, H.; Männistö, M. & Utriainen, K. 2014. Välittävä opiskeluyhteisö tukee hyvinvointia. Selvitys ammattiopistojen käytännöistä ja kehittämistarpeista terveyserojen kaventamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 32. Viitattu 30.11.2021
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/84876/www_oamk_fi_epooki_32_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Turun AMK:n opinnäytetyö | Ida Kurtti & Liisa Mäenpää

Isosomppi, M.; Joronen, K.; Kivimäki, H.; Koivisto, A. & Rantanen, A. 2017. Hoitotyö 2017, 29 (2), 125–138. Viitattu 22.11.2021 <https://elektra-helsinki.fi.ezproxy.turkuamk.fi/se/h/0786-5686/29/2/ammattii.pdf>

Jyväskylän yliopisto. 2021. Tutkimuksen toteuttaminen. Koppa. Viitattu 2.12.2021
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen>

Kallinen, T. & Kinnunen, T. Etnografia. n. d. a. *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 1.10.2021.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullinen-tutkimus-ja-teoria/>

Kallinen, T. & Kinnunen, T. Etnografia. n. d. b. Teoksessa Jaana Vuori. *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 21.20.2021.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Kallunki, H.; Kavaluus, J.; Päivärinta, N.; Honkanen, H. 2018. Ehkäisevä päihdetyö merkityksellistä sosiaali- ja terveysalalla jo opiskeluaikana. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.11.2021
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/148116/ePooki%2029_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kinnunen, J. M.; Ollila, H.; Rautalahti, M. & Ruokolainen, O. 2017. Nuorten nikotiini tuotteiden käyttö. Lääketieteellinen aikakausikirja Duodecim. Viitattu 20.9.2021 <https://www.duodecimlehti.fi/duo13977>

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1994/559. Annettu Naantalissa 28.06.1994. Saatavilla <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>

Mustonen, N.; Ollilla, H. 2009. Tupakatta työelämään- savuttomuusopas ammatilliseen koulutukseen. THL. Viitattu 6.10.2021.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90843/URN_ISBN_978-952-245-188-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Turun AMK:n opinnäytetyö | Ida Kurtti & Liisa Mäenpää

Opetus- ja terveysministeriö. N.d. Ammatillinen koulutus. Viitattu 15.11.2021

<https://okm.fi/amatillinen-koulutus>

Pietilä, A-M. 2012. Terveyden edistäminen. 1.-2. painos. Helsinki: Sanomapro

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Sisällönanalyysi.

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 5.10.2021.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html

Salomäki, S. & Tuisku, J. 2012. Kuuntelua, kannustusta ja kehuja - Nuorten näkemyksiä tupakoinnin lopettamisesta ja lopettamisen tuesta. Helsinki: Aldus Oy. Viitattu 20.11.2021. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/syopa-jarjestot/Kuuntelua_kannustusta_kehuja.pdf

Simonen, J. & Heikkilä, A. 2019. Savupilvi portin yllä- Tutkimus ammatillisten oppilaitosten savuttomuustyöstä. Viitattu 25.11.2021

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/savupilvi_portin_ylla.pdf

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2021. Koulutuksen keskeyttäminen. Viitattu: 8.11.2021. <http://www.stat.fi/til/kkesk/index.html>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2014. Opiskeluterveydenhuollon kehittäminen-raportti. Viitattu 8.11.2021.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70281/ISBN_URN_978-952-00-3484-9.pdf

Terveydenhoitajaliitto. n.d. Terveydenhoitajan ammatti. Viitattu 23.9.2021.

https://www.terveydenhoitajaliitto.fi/ammatti/terveydenhoitajan_ammatti

Terveydenhuoltolaki. 2010/1326. Annettu Helsingissä 20.12.2010. Saatavilla

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326#L2P17>

Terveyskirjasto. 2021. Nikotiinivalmisteet (laastari, purukumi, tabletit, inhalaattori. Viitattu 20.11.2021

<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01065/nikotiinivalmisteet-laastari-purukumi-tabletit-inhalaattori?q=nikotiini>

THL. Kouluterveyskysely 2019 ja 2021. Viitattu 3.10.2021.

https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_perustulokset?alue_0=600836&mittarit_0=200537&mittarit_1=200573&mittarit_2=199289&vuosi_0=v2019&kouluaste_0=161219#

THL. 2019. Nikotiini. Viitattu 20.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/tupakka/tupakkatuotteet-ja-sahkosavuke/nikotiini>

THL. N.d. Nikotiinitesti. Viitattu 15.11.2021.

https://thl.fi/documents/10531/105429/THL_nikotiinitesti.pdf

THL. 2021a. Opiskelijaterveydenhuolto. Viitattu 20.9.2021.

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/opiskeluterveydenhuolto>

THL. 2021b. Terveystarkastaja. Viitattu 23.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/kouluterveydenhuolto/toimijat/terveydenhoitaja>

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/kouluterveydenhuolto/toimijat/terveydenhoitaja>

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/kouluterveydenhuolto/toimijat/terveydenhoitaja>

THL.2021c. Terveystarkastukset toisella asteella. Viitattu 11.11.2021

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/opiskeluterveydenhuolto/terveystarkastukset-toisella-asteella>

Tietoarkisto 2010. Kyselylomakkeen laatiminen. Viitattu 20.10.2021.

<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>

Tilastokeskus. 2019. Ammatillinen koulutus. Viitattu 27.11.2021

https://www.stat.fi/meta/kas/ammatil_koul.html

Tilastokeskus. 2021. Koulutuksen keskeytys. Viitattu 15.11.2021.

<https://www.stat.fi/til/kkesk/index.html>

Tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisy ja hoito. Käypä hoito –suositus 2018.

Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Yleislääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 6.10.2021. <https://www.kaypahoito.fi/hoi40020#s23>

Turun ammattikorkeakoulu 2021. Terveydenhoitaja (AMK). Viitattu 8.11.2021.

<https://www.turkuamk.fi/fi/tutkinnot-ja-opiskelu/tutkinnot/terveydenhoitaja/>

Vastuullinen tiede 2018. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 20.10.2021.

<https://vastuullinentiede.fi/fi/tutkimustyo/hyva-tieteellinen-kaytanto>

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Liite 1

AINEISTOTAULUKKO

N o	Hakutiedot	Viitetiedot	Otos	Aihe	Metodi	Tulokset
1	Haettu Finnasta, hakusanoilla Vocational school and smoking. Rajauksina englannin kieli ja vuosilta 2015-2021.	Hanna Aho 2019. Social Involvement and Adolescent Smoking - Associations and Students' Views of Smoking in a Vocational School Setting	Aineistona käytettiin THL:n keräämää kouluterveyskyselyä (n=34 776) ammattikoululaisten osalta vuodelta 2013 sekä ryhmähaastatteluaineistoa (N=29).	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden tupakoinnin ja perheen osallisuuden, kouluun kiinnittymisen ja ystävyysuhteiden välisiä yhteyksiä. Lisäksi tutkittiin lähihoitajaopiskelijoiden omia näkemyksiä tupakoinnistaan.	Ensimmäinen vaihe määrällisenä tutkimuksena ja toinen laadullisena ryhmähaastatteluna	Nuoret tupakoivat sitä todennäköisemmin mitä vähemmän vanhemmat osallistuivat nuoren elämään. Päivittäin tupakoivat opiskelijat kokivat saaneensa vähemmän opettajien tukea, pitivät koulusta vähemmän ja lintsasivat enemmän kuin tupakoimattomat oppilaat. Myös se, että opiskelijalla oli läheinen ystävä/ystäviä, koulun henkilökunnan tupakointi sekä kiusaaminen olivat yhteydessä tupakointiin.

2	Haettu manuaalisella haulla.	Isosomppi Minna ym. 2017- Ammattiin opiskelevien nuorten opiskeluhoollon palvelujen käyttö jatupakointikäyttäytyminen.	Aineistona käytettiin keväällä 2013 kerättyä Kouluterveyskyselyä ammattioppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden vastauksista (n=34776).	Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ammattii opiskelevien poikien ja tyttöjen opiskeluhoollon palvelujen käyttöä ja tupakointia sekä tarkastella tupakoinnin yhteyttä opiskeluhoollon palvelujen käyttöön.	Määrällinen tutkimus.	Tytöt käyttivät terveydenhoitajan palveluja enemmän. Vanhempien koulutustaso ei ollut yhteydessä palvelujen käyttöön. Tytöt polttavat enemmän tupakkaa kuin ammattiin opiskelevat pojat. Nuuskan käyttö on kuitenkin yleisempää pojilla. Päivittäin tupakoivat käyttivät tutkimuksen mukaan enemmän opiskeluterveydenhuoltoa kuin opiskelijat, jotka eivät.
3	Haettu Finnasta, hakusanoilla ammatillinen oppilaitos AND tupakointi. Rajauksena vuodet 2015-2021 ja suomen kieli.	Simonen Jenni & Heikkilä Aino. 2019 Savupilvi portin yllä. Tutkimus ammatillisten oppilaitosten savuttomuustyöstä.	Tutkimuksessa oli mukana kuusi ammatillista oppilaitosta eri puolilta Suomea. Tutkimuksen aineisto kerättiin 1) yksilö- ja ryhmähaastatteluina 2) havainnoimalla oppilaitosympäristöä ja 3) järjestyssääntöihin sekä opiskeluhoollon suunnitelmiin perehtymällä.	Tutkimuksessa tarkastellaan tupakkatuotteiden käytön nykytilaa ja savuttomuustyön toteutumista kuudessa ammatillisessa oppilaitoksessa eri puolilla Suomea.	Laadullinen tutkimus.	Savuttomuustyö kouluissa oli hyvin samankaltaista. Savuttomuustyö kouluissa näkyi tupakkatuotteiden käytön kieltämisellä koulun alueella. Henkilökunnan sitoutuminen savuttomuuteen on ongelma ammatillisissa oppilaitoksissa. Monissa oppilaitoksissa osa henkilökunnan työntekijäistä jopa tupakoi samoilla paikoilla opiskelijoiden kanssa.

4	<p>Haettu Julkarista hakusanoilla ammatillinen oppilaitos AND savuttomuus</p> <p>Rajaukset: 2009-2021</p>	<p>Mustonen, Niina & Ollila Hanna 2009. Tupakatta työelämään -savuttomuus opas ammatilliseen koulutukseen</p>	<p>Tutkimukseen osallistui kahdeksan ammattikoulua ryhmä- ja yksilöhaastatteluilla. Havainnot tehtiin yhteensä kymmenestä havaintoyksiköstä.</p>	<p>Tutkimuksessa tarkastellaan, miten ammatillisissa oppilaitoksissa voidaan tukea opiskelijoiden savuttomuutta, ja mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että opiskelijat tupakoivat.</p>	<p>Laadullinen tutkimus. Haastattelumenetelmää käytettiin.</p>	<p>Tutkimusten mukaan osa ammatillisista oppilaitoksista suhtautuvat opiskelijoiden tupakointiin välinpitämättömästi. Oppilaitoksen säännöt ja menetelmät ovat suurena tekijänä savuttomuuden tavoittelemisessa.</p>
5	<p>Haettu Melinda-tietokannasta hakusanoilla ammattikoulu ja terveydenhoitaja</p> <p>Rajaukset: 2009-2021</p>	<p>Leinonen ym. (2010) - Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskeluterveydenhuollon terveystarkastuskäytännöt, työtavat, ja -ympäristöt</p>	<p>Terveydenhoitajat ympäri suomea: lukioiden, yläasteen, ammattikoulun. N=176 terveydenhoitajaa vastasi, 26 oppilaitoksesta.</p>	<p>Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää opiskeluterveydenhuollon terveystarkastuskäytäntöjä, työtapoja ja -ympäristöä.</p>	<p>Tutkimus oli laadullinen. Terveystarkastusajille lähetettiin kyselylomake.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan joka viidennellä vastaajalla ei ole ollenkaan Opiskeluterveydenhuollon opasta. Lähes kaikki terveydenhoitajat ilmoittivat terveystarkastusten toteutuvan suositusten mukaan. Lääkär tarkastusten suhteen tilanne oli heikompi. Terveystarkastuksissa tehtiin perusmittauksia, mutta harvoin käytettiin erilaisia päihdemittareita. Resursseja opiskeluterveydenhuoltoon pidettiin riittämättöminä.</p>

6	Haettu Finnasta hakusanoilla ammatillinen oppilaitos ja päihdetyö, rajaukset: suomen kieli, vuodet 2015-2021.	Kallunki, Henna, Kavaluus, Jenni, Päivärinta, Niina ja Honkanen, Hilikka 2018 Ehkäisevä päihdetyö merkityksellistä sosiaali- ja terveysalalla jo opiskeluaikana	Tutkimuksen aineisto kerättiin Webropol-kyselynä. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 988 opiskelijaa.	Tutkimuksen tarkoitus oli kerätä opiskelijoiden ehdotuksia savuttomuuden edistämiseksi. Lisäksi selvitettiin opiskelijoiden tietoisuutta oppilaitosten ohjeistuksista päihteiden käytöstä. Tarkoitus oli saada lisää ajankohtaista tietoa johto ja ohjausryhmälle.	Tutkimus toteutettiin määrällisenä ja laadullisena. Opiskelijat vastasivat monivalintakysymyksiin ja avoimiin kysymyksiin, johon opiskelijat kirjoittivat ehdotuksia savuttomuuden tukemiseen.	Tutkimuksen tuloksista selvisi, että tupakointi oli paljon yleisempää Oulun ammatillisessa oppilaitoksessa verrattuna Oulun ammattikorkeakouluun. Nuuskan käyttö oli myös yleisempää ammatillisessa oppilaitoksessa. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat näkivät henkilökunnan tupakoivan useammin koulun alueella. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat eivät olleet yhtä tietoisia koulun tupakointi rajoituksista.
---	---	--	---	--	--	--

7	Haettu Finnasta, hakusanoilla ammatillinen koulutus ja tupakointi. Rajaukset vuodet 2012-2021.	Honkanen Hilkka, Männistö Merja ja Utriainen, Kati 2014. Välittävä opiskeluyhteisö tukee hyvinvointia. Selvitys ammattipistojen käytännöistä ja kehittämistarpeista terveyserojen kaventamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi	Tutkimukseen osallistui Pohjois-Pohjanmaalta 16 ammattipistoa. Toteutettiin ryhmähaastatteluina.	Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen käytäntöjä, sekä ovatko ammatilliset oppilaitokset hyödyntäneet kouluterveyskyselyjen tuloksia. Lisäksi haluttiin tietoa hyvinvoinnin ja terveyden kehittämistarpeista.	Toteutettiin laadullisena tutkimuksena koska tarkoitus oli saada kokemuksia ja näkemyksiä kohderyhmältä .	Tutkimuksessa selvisi, että tutkituissa ammattipistoissa on paljon hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen käytäntöjä ja opiskelijoista kerätään paljon tietoa terveydentilasta, mutta sen tiedon hyödyntäminen jää vähemmälle. Resurssit kuvattiin riittämättömiksi. Opiskelijoilla on mielenterveysongelmia, mutta liian vähän osaavaa henkilökuntaa tukemaan.
---	--	---	--	--	---	--

8	Haettu manuaalisella haulla.	Salomäki Sanna-Mari & Tuisku Johanna 2012. Nuorten näkemyksiä tupakoinnin lopettamisesta ja lopettamisen tuesta- Kuuntelua, kannustusta ja kehuja.	Tutkimukseen haastateltiin opiskelijoita pääkaupunkiseudun lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista. Tutkimukseen valittiin haastateltavat nuoret tiettyjen kriteerien avulla.	Tutkimuksen tarkoitus oli saada opiskelijoiden näkökulmaa tupakoinnin lopettamisen prosessista, kartoittaa tupakoinnin lopettamisen onnistuneet menetelmät. Lisäksi haluttiin saada tietoa nuorten kokemuksia nykyisistä menetelmistä tupakan vieroitushoitoon liittyen.	Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena.	Tutkimuksessa käy ilmi, että aikuisten esimerkki on tärkeää. Koulun ammattilaiset kuitenkin tuntuvat opiskelijoista etäältä, eivätkä he koe, että koulun henkilökunnasta olisi mitään apua tupakoinnin lopettamisessa. Nuoret kokivat, että eivät haluaisi terveydenhoitajan neuvoja ja tukea, kun päättäisivät tupakoinnin lopettaa. Nuoret kokivat, että heillä on tarpeeksi ajantasaista tietoa tupakan haittavaikutuksista.
---	------------------------------	--	---	--	--	---

